

Yaklaşan Musul Operasyonu ve Türkiye'nin Tutumu

1. Musul Üzerinde Türkiye'nin Hukuki Hakları

Osmanlı Devleti 1. Dünya Savaşı'ndan Mondros Ateşkes Anlaşması ile çekildiği esnada Musul henüz işgal edilmemişti. Lozan görüşmeleri sırasında Türk delegelerin yoğun çabalarına rağmen sonuç alınamamış, İngilizlerin gücü aşılamamıştı. Aslında İngiliz başbakanlık yetkilileri Musul'u gerekli anlaşmaların yapılması şartı ile Türkiye'ye bırakmayı kabul etmişlerdi fakat İngiliz Sömürge Bakanlığı bu duruma karşı çıkarak Musul'un zengin petrol kaynakları nedeniyle Türkiye'ye verilmesinin söz konusu olamayacağını belirtmişti. [1] Lozan Barış Anlaşması'nın tehlikeye girmesini önlemek isteyen taraflar, Musul konusunu Lozan'dan bağımsız olarak ele almayı kabul ettiler.

İngiltere ve Türkiye arasında bazı görüşmeler yapılsa da (Haliç Konferansı vb.) bu görüşmelerde anlaşma sağlanamadı. Türkiye'nin kararlı olduğunu gören İngiliz politikacıları, Türkiye'yi iç politikada birtakım sorunlarla uğraştırmaya çalıştı ve bunda da başarılı oldular. Şeyh Said İsyanı, Hakkâri'deki Nasruti isyanları gibi problemler Ankara yönetiminin dikkatinin Musul'dan uzaklaşmasına sebep oldu.

1925 yılında Milletler Cemiyeti'nin oluşturduğu komisyon, başta Musul olmak üzere bölgede çeşitli yerleşim birimlerine gitti ve buralardaki insanlara Musul'un Irak'a mı yoksa Türkiye'ye mi bağlanmasını istediklerini sordu. Çıkan sonuç şaşırtıcı değildi; insanlar Türkiye'yi tercih etmişti. [2] Komisyonun raporu Milletler Cemiyeti'nde görüşülse de Cemiyet İngiliz hegemonyası altında hareket ettiği için buradan çıkan kararlar Türkiye'nin aleyhinde oldu. İç karışıklığın da artması ile Türkiye -İngiltere'nin gözetimi altında- Irak ile Türk-Irak Sınır ve İyi Komşuluk Anlaşması'nı imzaladı. Bu anlaşma ile Türkiye, Irak üzerindeki haklarından, Irak'ın toprak bütünlüğünün korunması lehine çekildi. Türkiye, 1926 Ankara Anlaşması ile hukuki olarak Irak'ın toprak bütünlüğünün korunmasını onaylamış, ancak aksi herhangi bir durum karşısında garantörlük haklarını kullanabileceğinin sinyalini vererek Musul'dan vazgeçmiştir.

Yapılan anlaşma sonrasında Türkiye-Irak ilişkileri, Irak'ın bağımsız olduğu 1932 yılına kadar doğrudan İngiltere üzerinden, 1932'den sonra da İngiltere'nin Irak üzerinde sahip olduğu imtiyazlar nedeniyle İngiltere kontrolünde ve gölgesinde sürmüştür. Bu sebeple Türkiye-Irak ilişkileri, Türkiye-İngiltere ilişkileri ve İngiltere'nin Irak'taki çıkarları çerçevesinde şekillenmiştir. [3]

Irak yönetimi her fırsatta Türkiye'nin kendisine müdahale edeceği yönünde bir siyaset izlemiş fakat ikili ilişkileri geliştirmekten de geri durmamıştır. 29 Mayıs 1946'da Türkiye ve Irak arasında Dostluk ve İyi Komşuluk Anlaşması imzalanmıştır. Bu anlaşmayla Türkiye-Irak sınır güvenliği, silahlı grupların faaliyetlerinin engellenmesi, gerekli önlemlerin alınması ve tarafların iş birliği içinde çalışmalarını ilgili düzenlemeler yapılmış; eğitim, öğretim ve kültürel iş birliğini sağlayacak protokoller imzalanmıştır. Ayrıca anlaşmanın birinci maddesinde 1926 tarihli anlaşma ile belirtilmiş olan hukuki durumun da geçerli olduğu ifade edilmiştir. [4]

Yukarıda açıklamaya çalıştığımız durum Türkiye'nin Musul konusunda elinin ne kadar güçlü olduğunu kanıtlar niteliktedir. Yine 2007 yılında Irak ile Türkiye arasında imzalanan mutabakat muhtırası ve sonrasında yapılan 1926 Ankara Anlaşması, 1946 Türkiye-Irak Dostluk ve İyi Komşuluk Anlaşması ile 19 Eylül 1989 tarihinde imzalanan Hukuki ve Adli İşbirliği Sözleşmesi hâlâ yürürlüktedir. [5]

Türkiye Kuzey Irak'ın bağımsızlığına yeşil ışık yakabilir ve böylece Musul'un idari taksimatında yapılacak gerekli düzenlemelerle bölge Bölgesel Kürt Yönetimi'ne bağlanabilir. Türkiye, hem ticari hem de siyasi açıdan değerlendirildiğinde, Irak'ın mevcut durumunu muhafaza etmesini öngören politikasında revizyona gidebilir. Ayrıca 1926 Ankara Anlaşması ile bölgedeki haklarından Irak'ın bütünlüğü dâhilinde vazgeçtiği için, bir bölünme durumunda hukuki olarak Türkiye'nin buraya müdahale hakkı doğacağından Irak'a müdahale meşru hale gelebilecektir.

2. Musul Operasyonuna Giderken Yaşanan Gelişmeler

Musul için yapılacak operasyon konusunda tarafların henüz anlaşmamış olması, akıllara 1. Dünya Savaşı esnasında yapılan gizli anlaşmaları getirmektedir. Sykes-Picot olarak adlandırılan ve Ortadoğu'nun bugün kaos içerisinde olmasının mimarı olan bu anlaşma benzeri bir metin, günümüzde Musul için de düşünülmektedir. Zengin petrol rezervleri sebebiyle Musul'daki pastadan en büyük payı almak isteyen bu güçler, aynı zamanda Irak yönetimini de nüfuzları altına almak istemektedir. Bunu yaparken de ne bölge insanının ne de temsilcilerinin düşüncelerini dikkate almaktadırlar.

2003 Amerikan işgalinden bu yana bölgede istikrarsızlığın kaynağı olan Irak, bugün kurtarıcı olarak hâlâ Amerika'yı görmektedir. Mevcut Bağdat yönetiminin ülke bütünlüğünü sağlamada herhangi bir birleştirici gücü bulunmamaktadır ve İran ile Amerika'nın nüfuzu altında hareket etmektedir.

2005 yılında yapılan parlamento seçimlerinden sonra 2006 yılında başbakanlığa gelen Nuri el- Maliki, uyguladığı politikalar nedeniyle ülke içerisinde bölünmelere sebep olmuştur. Sünni toplum üzerinde büyük bir baskı kuran, bunu yaparken de İran ve Amerika ile iş birliği içerisinde hareket eden Maliki yönetimi, bu yolla Irak'ı önce zihinlerde parçalamıştır. Sünni toplumun dışlanmasıyla birlikte birçok hareket ortaya çıkmış, hatta bazı bölgelerin yönetilmesinde bu yapılar söz sahibi olmuştur. Bu tür hareketlerin ortaya çıktığı yerlerden biri de şüphesiz Musul vilayetidir. Maliki'ye bağlı olan ve Irak'ın toplum bütünlüğünü yansıtmayan yaklaşık 65.000 kişilik Irak ordusu, 2014 yılında çoğunluğunu Sünnilerin oluşturduğu bir bölgeyi birkaç saat içerisinde DAESH militanlarına bıraktı. Sünni tabanın yoğunlukta bulunması ve Irak ordusunun Şii çoğunlukta olması, ordu birliklerinin bölgede tutunmasını zorlaştırdı. Fakat bu durumun ortaya çıkmasındaki en önemli etkenlerden biri, askerlerde vatan birliği ya da vatan sevgisinin olmaması idi. Askerler şehrin Sünni olmasından dolayı burayı savunmak istemediler ve bugün, büyük güçlerin pay kapmak için savaş verdiği bir coğrafya ortaya çıktı.

2014 yılında Musul'u ele geçiren DAESH militanlarına karşı oluşturulacak koalisyon güçleri içerisinde Kürt Bölgesel Yönetimi ile Irak Merkezî Hükümeti arasında bir konsensüs oluştu. 29 Eylül 2016'da Bağdat'ı üç yıl aradan sonra ziyaret eden Kürt Bölgesel Yönetimi Lideri Mesut Barzani, Başbakan Haydar al-İbadi ile görüşerek aralarındaki sorunları çözmek ve Musul'un kurtarılmasına odaklanmak gerektiğini belirtti. Barzani'nin ziyareti her iki liderin iç politikası açısından da oldukça önemli idi. İbadi'nin parti içerisindeki liderliğinin tartışılmaya açılması ve Maliki yanlıları, Haşdi Şaabi milisleri, "Al-Islah Bloğu" ve bu blok içerisindeki Dava Partisi, Fazilet Partisi, Bedir Örgütü gibi Şii grupların İbadi aleyhine faaliyetlere girişmesi, Irak siyasetindeki çalkantıları gözler önüne sermektedir. Al-Islah Bloğu sözcüsü açık bir şekilde İbadi'nin Irak'ı yönetemediğini ve verdiği sözleri yerine getirmediğini söyledi. Böyle bir dönemde gerçekleşen ziyaretle Barzani de kendi iç bünyesinde meydana gelen tepkilere cevap vermiştir. KDP'ye karşı gerek Goran gerekse KYB partileri, Barzani aleyhine faaliyet içerisine girerek İran ile birlikte bir darbe gerçekleştirmeyi hedeflemiştir. Fakat Barzani, gerekli girişimleri yaparak bu durumun önüne geçmeyi başarmıştır.

Ülkede bu siyasi çalkantılar devam ederken bu arada DAESH'i bölgeden çıkartmak üzere Musul'a yapılması planlanan askerî operasyon için oluşturulan koalisyona 63 ülke katılmıştır. Koalisyondaki ağırlıklı güçler Amerika, Fransa, Almanya, İngiltere ve Türkiye olacaktır. Fransa'nın Suriye değil de Irak üzerinde daha etkili olacağı düşünülmektedir. Çünkü Akdeniz'de bulunan savaş uçağı gemisi *Charles De Gaulle*'den gerçekleştirilen operasyonların çoğunluğu Irak'a yapılmaktadır. Fransa, Musul operasyonu sonrasında yaklaşık 1.000 askerin bölgede konuşlandırılacağını açıklamıştır. Yine 600'e yakın askerini Musul Barajı çevresine konuşlandıran İtalya, hem barajın güvenliğini sağlamakta hem de Irak ordusu ile peşmerge güçlerine eğitim vermektedir.

Koalisyon dışında -Irak siyasetinin düzenleyicisi olan- İran da Musul'un DAESH'ten kurtarılmasında aktif rol oynayacaktır. Haşdi Şabi milisleri aracılığı ile Irak siyasetini dizayn eden İran, bu operasyonla hem Bağdat'ın kontrolünü sağlayacak hem de kendisine yakın Sünni güçler aracılığı ile Irak'ın diğer bölgelerindeki etkinliğini arttıracaktır.

Koalisyon ülkeleri ve Kürt Bölgesel Yönetimi, Musul operasyonunda Şii milislerin olmaması için uğraşmaktadır. Fakat Amerika'nın tıpkı Suriye'de olduğu gibi bu milis güçleri sahada kullanılacak askerler olarak düşünmesi, başta Türkiye olmak üzere taraflardan pek çoğunun tepkisini çekmektedir. Her ne kadar Amerikalı yetkililer böyle bir durumun gerçekleşmeyeceğini açıklasalar da -Felluce operasyonunda da gördüğümüz gibi- bu milis güçlerle yakın çalışmaktadırlar. Yine Barzani'nin Şengal (Sincar) bölgesine yerleşen ve Kuzey Irak'ta hüküm süren PKK ve PKK'nın Yezidi birliklerinden kurmuş olduğu Şengal Savunma Güçleri'nin (YBŞ milisleri) varlığı da bölgedeki durumu oldukça karmaşık hale getirmektedir. Bu

milislerin İran nüfuzu altındaki Haşdi Şabi milisleri ile zaman zaman ortak operasyonlar düzenledikleri bilinmektedir.

Yaşanan bu gelişmeler üzerine, Irak ordusu Musul'a yönelik operasyonlarında 30 ayda sadece 30 kilometre yol kat edebildi. DAESH'e karşı mücadelesinde kendisine sağlanan onca eğitime ve desteğe rağmen ordu birlikleri gerekli ilerlemeyi gösteremedi. Öte yandan peşmerge güçleri Musul'u üç koldan kuşattı. Batıda Sincar, kuzeyde Zummar kasabası, Vanke Üçyo ve İtalyan askerlerin koruması altındaki Musul Barajı'nda, doğuda ise Tılskof, Başika ve Hazır bölgelerinde hâkim durumdadır.[6] Irak ordusuna göre daha etkili olan peşmerge güçleri, yetkililerin açıklamalarından da anlaşıldığı üzere, vurucu güç olarak değil destekleyici güç olarak Musul operasyonunda yer alacak. Havice tarafından başlatılacağı tahmin edilen Musul operasyonunun ana karargâhı Kayyara hava üssüdür. Kara kuvvetleri hava savunma sistemi birlikleri buraya konuşlandırılmıştır.

2.1. Türkiye'nin tutumu

Bundan tam 86 yıl önce, 25 Mayıs 1931'de Türkiye'nin Irak büyükelçisi Tahir Lütfi Bey ile bir görüşme yapan Irak Kralı Faysal, Kuzey Irak'ta Barzani aşiretinden ve İngilizlerden rahatsız olduğunu anlatmış ve Atatürk'ün elini öpmek istediğini dile getirerek görüşme talebinde bulunmuştur. 1930 yılında yapılan bu görüşme talebine Türk yönetiminden ilk anda bir cevap gelmemiş ancak Kral Faysal'ın bu tutumu karşısında şaşkınlığını gizleyemeyen Büyükelçi Lütfi Bey'in müdahalesiyle görüşme kısa süre içerisinde ayarlanmıştır. Ankara'da özel bir konuk ve kardeş ülkenin devlet başkanı gibi ağırlanan Faysal, burada verimli görüşmeler yapmıştır.[7] Taraflar her ne kadar Musul konusundaki çekincelerini ifade etseler de bu meseleyi ikili ilişkilerin gelişmesinin önüne koymamışlardır.

Günümüzde ise Türkiye, yaptığı birtakım hatalar sebebiyle Irak siyasetinde pasif kalmış, bölgede hesabı olan diğer ülkelere kıyasla gerekli nüfuzu oluşturamamıştır. Fakat DAESH'in 10 Haziran 2014'te Musul'u ele geçirmesi ile Türkiye dikkatini yeniden Irak'a çevirmiştir. Amerika ile perde arkasında savaşılsa da artık bu gizli savaşın perde önüne taşınması söz konusu olabilir. Çünkü Kuzey Irak ve Musul bölgesi Türkiye için beka meselesi olarak değerlendirilmektedir. Prof. Dr. Zekeriya Kurşun'a göre Amerika 2003 yılında bu yana Türkiye'ye karşı psikolojik savaş yürütmektedir. Amerika'nın Irak'ta kurmak istediği sistem, Osmanlı dönemindeki yönetim modeli ile eşdeğerdir. Üç parçalı olarak kurulacak yönetim modelinde yönetim eyalet sisteminde oluşturulacaktır. Fakat Osmanlı'nın en güçlü bakiyesi Türkiye olduğundan bu sistemin Türkiye'nin nüfuzunu genişleteceğini öngören Amerikan yönetimi, Irak'ı İran'a bırakmayı tercih edebilir. Çünkü bölgede güçlü bir Türkiye istememektedir. 2003'te Irak'ı işgal ederken Türkiye'yi yanında istemesinde Ankara'yı sadece piar çalışmasının bir parçası olarak olaya dâhil etmek istesi yatmaktadır. Zira İslam dünyasına karşı yalnız hareket etmek istememiş, gelen tepkileri Türkiye üzerinden karşılamayı hedeflemişti.

1 Mart Tezkeresi ile ikili ilişkiler gerilse de sahada meydana gelen durum Amerika için gayet elverişli idi. Kendisine sadık müttefikler oluşturmuş, Musul-Kerkük bölgesi başta olmak üzere Türkiye'nin diğer alanlarda nüfuzunu kırmıştı. Bağdat yönetimini de Şiilerin eline teslim ederek Irak'ı altın tepsi içerisinde İran'a sunmuştur.

Amerikan yönetiminin 2016 başkanlık seçimlerinden dolayı stratejik önemi daha yüksek olan Musul'a operasyon için hazırlıklarını hızlandırması, tüm dünyada ilginin buraya çevrilmesine neden oldu. Obama yönetiminin, Demokrat Parti başkan adayı Hillary Clinton'un elini güçlendirmek için, Suriye'deki Rakka operasyonunu geri plana çekerek Musul'u gündeme yerleştirmesi, doğrudan Amerikan çıkarları ile ilgilidir. Irak yönetimi ise sadece Amerika'nın bu ani kararları paralelinde hareket etmektedir. Irak ayrıca, Amerika ve İran'dan aldığı destekle Türkiye'yi Musul operasyonunda istemediğini de açıklamıştır. İki ülke arasındaki krizin bir diğer nedeni olan Başika Üssü ile ilgili tartışmalar ve Irak'ın Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'ne yaptığı şikâyet başvurusu da Türkiye'nin elini zayıflatan gelişmeler olmuştur. Oysaki konunun en başında da belirttiğimiz gibi Türkiye'nin Irak'a olan müdahalesinde meşru hakları bulunmaktadır.

Son günlerde Irak Parlamentosu tarafından Türkiye'nin resmen Musul operasyonunda yer alamayacağını açıklanması, Başbakan İbadi'nin "Başika Üssü derhal boşaltılmalı", "Türkiye egemenliğimizi tehdit ediyor" çıkışları, iki ülke arasındaki rasyonel ilişkiyi yansıtmamaktadır. Yine İbadi'nin Türkiye'nin Irak'taki varlığı konusundaki tartışmaları "bölgesel savaş çıkabilir" sözleri ile tırmandırması, aslında Türkiye'nin Irak'taki varlığından rahatsız olan taraflarca yaptırılmış bir açıklama olarak değerlendirilebilir. Irak yönetiminin etki altında kalarak açıklamalar yapması, parçalanmış olan Irak'ı daha fazla bölünmeye itmektir. Nitekim

gerek Kürt parlamenterlerin gerekse Sünni blokta yer alan parlamenterin açıklamaları da Bağdat yönetiminin tutarlı bir politika izlemediği yönündedir.

63 ülkenin Irak'ta bulunması sorun yaratmazken Bağdat yönetiminin Başika Üssü üzerinden Türkiye'ye tepki göstermesi ve suçlamalarda bulunması anlaşılabilir değildir. Ayrıca Bölgesel Kürt Yönetimi'nde (IKBY), KDP dışındaki muhalif partiler de Türkiye karşıtı politikalar izlemektedir. Goran-KYB-Komünist Parti, İslami Hareket ve KOMEL (Kürdistan İslami Toplum Partisi), Türk askerinin Kuzey Irak'tan çekilmesi gerektiği yönünde bir bildiri yayımlamıştır. Buradan da anlaşıldığı üzere, Bağdat yönetimi ve Kuzey Iraklı muhalif partiler eş güdüm içerisinde hareket etmektedir. Ancak daha sonra KOMEL farklı bir açıklama yaparak Bağdat yönetiminin Türkiye'ye haksızlık yaptığını ve diğer 63 ülkeye gösterilen hoşgörünün Türkiye'ye de gösterilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Türkiye Musul operasyonuna aktif olarak katılmazsa buradaki gücü sorgulanacaktır. Ayrıca çatışmalar sebebiyle göç edecek yüzbinlerce Iraklı da Türkiye sınırlarına yönelecektir. Bu ise, halihazırda 3 milyon civarında Suriyeli mülteciyi barındıran Türkiye'nin tercih etmediği bir durumdur. Aynı zamanda 1,7 milyon göçmenin bulunduğu Kuzey Irak'ta da yönetim, olası bir göç hareketinde 700 bin kişinin kendilerine sığınabileceğini tahmin ettiğinden sahada Türkiye ile iş birliği içerisinde hareket etmek istemektedir.

Musul operasyonu hem terör örgütü PKK'nın Sincar bölgesindeki varlığının kalıcı hale gelmesine hem de Musul'dan kaçan DAES'li teröristlerin Suriye'ye geçerek buraya ağırlık vermesine, dolayısıyla da Türkiye'nin bölgedeki risklerinin artmasına sebep olabilir. Suriye'deki kaos ortamı DAES için daha uygun olduğundan dış güçler bu duruma pek ses çıkartmayacaktır. Bu noktada dikkat çekilmesi gereken bir diğer önemli konu ise, DAES'in Suriye'nin kuzeyine yönelmesi durumunda Türkiye'nin başlattığı Fırat Kalkanı Operasyonu'nun tehlikeye girecek olmasıdır. Bu hareketlilik ayrıca Türkiye sınırına doğru yeni bir göçün oluşması anlamına gelebileceğinden Türkiye için yeni güvenlik açıkları oluşabilecektir.

Türkiye, Başika kampında 2.000 peşmerge ile eski Musul valisi Nuceyfi'ye bağlı Sünni güç Haşdi Vataniye içerisinde 3.000 Musulluyu eğitti. Musul'u kurtarma operasyonu sırasında Haşdi Şabi milislerinin Musul'a girmesini kesinlikle istemeyen Türkiye, Şii milislerin Sünnilerin kalesine girerek katliam yapacağından endişeli. Türkiye, bu konuda hem Amerikan yönetimini hem de ilgilileri uyarıyor. Ancak Ankara yönetimi geçmiş dönemlerde olduğu gibi bu defa da aldatılırsa, bunun sahadaki faturasının öncekilerden çok daha ağır olacağı ortada.

Başika'da eğitim gören milislerin sahada elde ettiği sonuçlar oldukça etkili olmuştur. Bugüne kadar 690 DAES militanı etkisiz hale getirilmiş, 109 araç ve 196 top bataryası imha edilmiştir.[\[8\]](#) Üs Türkiye topraklarına sızmalara karşı da ileri karakol görevi icra etmektedir. Türkiye'nin Kuzey Irak bölgesi geneline baktığımızda, irili ufaklı 35'e yakın karakol irtibat görevi icra edecek yerleşke bulunmaktadır. Beşika-Zelikan Askeri Üssü'nde sevkiyat ve acil durumlar için iniş gerçekleştirilebilecek 1-2 pistin olduğu yerleşkeler bulunmaktadır.[\[9\]](#)

Kelime olarak *birleştirici* ve *kavuşma* anlamlarına da gelen Musul, bugün ne yazık ki parçalanmışlığın ve çıkar mücadelesinin yaşandığı bir yerdir. Türkiye'nin bu süreçte uzun bir süre dışlandığı Irak'a tekrar dönmesi ve etkili olabilmesi için ağırlığını koyması kaçınılmaz görünmektedir. Ancak bu aşamada kendisine yöneltilecek eleştirilere ve tehditlere cevap verme iradesini de elden bırakmaması gerekmektedir. Şii Haşdi Şabi milislerinin Bağdat yönetimi altında hareket ediyor görüntüsü vererek Türkiye'yi tehdit etmesi ve bu militanların sözde dinî merciini oluşturan Kasım al-Tai gibi liderlerin yaptığı açıklamalara karşı Türkiye'nin Irak'taki diğer ehli-sünneti yanına çekmesi gerekmektedir. El-Tai açıklamasında Türkiye'yi düşman ilan edip, Türklere karşı savaşmanın farz olduğunu söylemiştir.[\[10\]](#) Yine Haşdi Şabi milislerinin sözcüsü de aynı açıklamayı yapıp başta Başika'dakiler olmak üzere Irak'taki tüm Türk askerlerini düşman olarak gördüklerini açıklamıştır.

Türkiye'nin Irak'ta nüfuz oluşturması için Suudi Arabistan, Katar gibi müttefiklerini de yanına alması gerekmektedir. Suudi Arabistan'ın Bağdat elçisinin Irak'ta istenmeyen adam ilan edilmesi, Riyad yönetiminin de Irak'ta nüfuz kaybettiği anlamına gelmektedir. İran ile her alanda sorun yaşayan Riyad, Musul operasyonunda Türkiye'yi destekleyerek İran'ın kısmen de olsa etkisini kırabilir. Barzani yönetiminin Riyad tarafından desteklenmesi ve bölgeye ekonomik yatırımlar yapılması, Riyad'ın Bağdat'a karşı güç kazanmasını sağlayacaktır. Ayrıca Amerikan yönetimi ile yaşanan soğuk ilişkiler Suudi Arabistan'ın bölgede elini güçlendirmesi gerektiği gerçeğini de ortaya koymaktadır.

Sonuç

Tarihî dokusu ile Sünnilerin kalesi konumunda olan Musul, yapılacak operasyon sonrasında ya bölünüp parçalanacak ya da Sünnilerin kalesi olmayı sürdürecektir. Yaklaşan operasyon sürecinde Musulluların zihninde önemli bir soru bulunmaktadır. “2003’ün işgalcileri şimdi kurtarıcı olarak mı geliyor?” Bu sorunun sosyolojik boyutundan çok reel etkisi Amerikan varlığına şüphe ile bakmaya neden olmaktadır. Çünkü son dönemde medyada çıkan sahte el-Kaide videoları ile birçok Iraklı öldürülmüş ve Sünni yerleşim yerlerine saldırılar düzenlenmişti. Yine Şii milislerden oluşan Haşdi Şabi milislerinin de intikam için Musul operasyonunda yer almak üzere tüm şartları zorlaması ve Amerika ile geri planda iş tutması, Musulluları endişeye sevk etmektedir.

Türkiye’nin operasyonda yer almak için ağırlığını sahaya yansıtması, Musullular için de bir beklentidir. İslam dünyasının ayakta duran en etkili gücü olarak Türkiye’yi görüyor olmaları ve tarihin getirdiği sorumluluk çerçevesinde yardım beklentileri, Musullular için hayatta kalma meselesidir. Çünkü DAESH militanları şehri terk ettikten sonra Şii milislerin yerleşim yerlerini talan edip katliam yapması durumunda bölgede yeni bir mezhep savaşının fitili ateşlenebilir.

Musul’un kurtarılmasında şehri iyi tanıyan Haşdi Vatani grupları ile hareket edilmesi, birçok can kaybının önüne geçilmesinde etkili olabilir. Son istihbarat raporlarında Musul’da eski Irak askerlerinden 7.000 kişinin olduğu belirtilmektedir. Ayrıca 450.000’e yakın AK-47 silahının ve bu silahları kullanabilecek sayıda kişinin de bölgede bulunduğu tahmin edilmektedir.[\[11\]](#) Şehirdeki diğer Sünni aşiretler ve topluluklarla harekete geçilerek bu güçlerin taraf değiştirmesi sağlanabilir. Türkiye’nin desteklediği Barzani’ye bağlı peşmergeler ve Haşdi Vatani birlikleri bu durumda etkin olabilir.

Tarihte hiç ol(a)mayan Irak devleti, Osmanlı’nın tarihe karışması ile günümüze kadar “devletler oyunu” olarak seçilmiş bir coğrafyadan ibaret görülmektedir.[\[12\]](#) Bugün Musul operasyonu ile aynı oyun tekrar edilmek isteniyor. Türkiye’nin 1990 Körfez Savaşı’nda ve 2003 Irak işgali sırasında olduğu gibi bu defa bu oyunun dışında kalmaması gerekiyor. O dönemlerde Amerikan yönetiminin verdiği sözlere güvenerek hareket alanını daraltan Türkiye, günümüzde bu politikaların sonuçlarını yaşıyor. Hasılı Türkiye, Musul üzerinden Irak’taki nüfuzunu arttırmak için operasyona katılmakta diretmeli, İran veya Amerika ile çıkarları doğrultusunda karşı karşıya gelmekten de kaçınmamalıdır.

-
- [1] Salahi R. Sonyel, *Gizli Belgelerle Lozan Konferansının Perde Arkası*, Ankara: TTK, 2014, s. 50-52.
- [2] Suphi Saatçi, *Tarihten Günümüze Irak Türkmenleri*, İstanbul: Ötüken Yayınları, 3. Basım, 2007, s. 170-174.
- [3] Nevin Yazıcı, 1926-1956 Dönemi Türk Dış Politikasında Musul Sorunu, CTAD, Yıl 7, Sayı 14 (Güz 2011), 133-179.
- [4] Türkiye ile Irak arasında imza edilen Dostluk ve İyi Komşuluk Anlaşması ile bu anlaşmaya ek Protokol ve Sözleşmeler No. 5130, Eylül 1947.
- [5] 2007 Irak Cumhuriyeti Hükümeti ve Türkiye Cumhuriyeti Arasında Mutabakat muhtırası
http://www.mfa.gov.tr/data/dispolitika/bolgeler/mutabakat_muhtirasi_irak.pdf
- [6] <http://aa.com.tr/tr/dunya/30-ayda-sadece-30-kilometre-mesafe-gidebildiler/658665>
- [7] Yazıcı, a.g.e.
- [8] <http://rudaw.net/NewsDetails.aspx?pageid=252342>
- [9] Mete Sohtaoglu, <http://medyascope.tv/2016/10/04/yakin-takip-irakta-musul-operasyonu/>
- [10] <http://www.mepanews.com/haberler/2095-irakli-sii-lider-tuerkiye-ye-karsi- Jihad-ilan-etti.html>
- [11] Michael Knights, Beware the liberation of Mosul,
<http://www.aljazeera.com/indepth/opinion/2016/03/iraq-beware-liberation-mosul-isis-160313060007589.html>
- [12] Ali Ahmetbeyoğlu, Hayrullah Cengiz, Yahya Başkan (ed.), *Irak Dosyası*; Zekeriya Kurşun, *Osmanlı'dan Amerika'ya T*
Tabiat Vakfı, Cilt: II, 2003, s. 30.